

ваздух.¹⁾ Слични прописи постојали су и у религијама других народа код којих је, као и код Словена, храм био стан божанства²⁾ и докле се у томе ишло види се најбоље у чишћењу острва Дела.³⁾ Када се има на уму ова чињеница, тешко је веровати да су стари Словени у Птују градили храм неког свог божанства усред рушевина ранијих грађевина а не на чистом месту као што су, на пример, радили Грци. Из истог разлога на објекат који је Хвојка нашао у Кијеву не може бити храм јер су у њему нађене кости спаљених животиња.⁴⁾

Као што се види, доказ на коме се оснива мишљење да је у Птују нађен најстарији словенски храм врло је слаб и не може оборити постојеће схватање да Словени, сем Полапских и Руса, нису градили храмове, основано на лингвистичком материјалу (у словенским језицима не постоји оригиналан заједнички назив за храм) и подацима код писаца (Словени врше култне радње поред светог дрвећа и извора, у гајевима; храмови и свештеници спомињу се у врло позно доба и то само код Полапских Словена и Руса).

Р. Марић, Београд.

JEDAN PLAGIJAT. Posle oslobođenja pojavila se u izdanjima Instituta za svetsku književnost „Gorki“ AN SSSR serija sinteza, plodova dugogodišnjeg i kolektivnog rada, iz istorije raznih književnosti. Među njima naročito padaju u oči tri zamašna dela: Istorija engleske književnosti, Istorija francuske književnosti i Istorija grčke književnosti. Zasadu su, koliko je meni poznato, izašli samo prvi tomovi. Prva dva dela prevedena su na naš jezik, staranjem Odbora za udžbenike Filozofskog fakulteta u Beogradu, i korisno služe studentima. Nas međutim u ovom časopisu interesuje Istorija grčke književnosti (История греческой литературы, под редакцией С. И. Соболевского, Б. В. Горнунга, З. Г. Гринберга, Ф. А. Петровского, С. И. Радцига, том I, Издательство Академии Наук СССР, Москва—Ленинград 1946, стр. 487, вел. 8^о).

Knjiga je široko zamišljena i velelepno opremljena (na belo hartiji, sa masom ilustracija itd.). U neku ruku, ona, zajedno sa daljim tomovima toga dela, treba da prevaziđe u *Schmid—Stählin*a (GGL, Otto's Hbuch, od 1929 nadalje), i *Krumbachera* (GBL² Müller's Hbuch, 1896). Prve reči predgovora redakcije (str. 5) glase:

„Kolektivni rad „Istorija grčke književnosti“ ima za cilj da dà sistematski prikaz istorije starogrčke i vizantiske književnosti u svetlosti marksističko-lenjinističke teorije. „Istorija grčke književnosti“ treba da dà potpunu sliku istoriskog razvitka te književnosti, od najstarijih vremena pa do kraja Vizantiskog carstva. Detaljno izlaganje najvažnijih problema iz istorije književnosti propraćeno je potrebnim naučnim aparatom (pregled rukopisâ, sholijâ, izdanjâ, prevodâ, najvažnija naučna literatura, bibliografija bibliografijâ) . . . „Kolektiv pisaca „Istorije grčke književnosti“ postavio je sebi kao cilj da dà, ukoliko je to bilo moguće, pristupačan prikaz, neprenatran detaljima i pojedinačnim hipotezama (kao što je to obično slučaj u zapadnoevropskim delima takvog tipa) . . .“

¹⁾ Saxo Grammaticus XIV p. 564 = FHRSI 49, 40: *Huius (sc. Svanvitivi) sacerdos . . . pridie quam rem divinam facere debuisset, sacellum, quod ei soli intrandi fas erat, adhibito scoparum usu, diligentissime purgare solebat, observato. ne intra edem halitum funderet; quo quociens capessendo vel emitendo opus habebat, tocies ad ianuam procurrebat, ne videlicet dei presentia mortalis spiritus contagio pollueretur.*

²⁾ Прописе о религијској чистоћи код Грка в. у Th. Wächter, *Reinheitsvorschriften im griechischen Kult.* RVV IX 1, Giessen 1910.

³⁾ Податке о томе у Wächter 59.

⁴⁾ Л. А. Динцес. Дохристијанске храмове руси в свете памятников народнаго искусства, Советская этнография 1947, II 75.

Serija tomova toga dela, dakle, stavlja sebi u zadatak da zahvati vrlo široko, da dâ sistematski prikaz u svetlosti marksizma-lenjinizma, da se razlikuje od zapadno-evropskih dela u načinu izlaganja itd.

Vaj! Kakvo razočaranje očekuje čitaoca kad malo docnije konstatuje da je čitavo jedno poglavlje (XI) od njih 27 direktan plagijat iz osnovnog zapadnoevropskog dela iz grčke književnosti, iz elementarnog udžbenika te književnosti za svakog studenta, kakva je *Christ*-ova *Geschichte der griechischen Litteratur*² (Müller's Hbuch München 1890)!

Evo dva—tri dokaza!

IGL u red. Soboljevskog . . .
str. 178

„2. Гиератическая поэзия

Эпический гексаметр и гомеровский диалект были легко усвоены оракулами и жрецами, потому что, повидимому, гиератическая поэзия еще до Гомера пользовалась гексаметром. Оракулы же и тайный культ искуплений появились лишь после начала олимпиад (778 г.). В поздней части „Илиады“, в „Посольстве“ (Ил. IX, 404), только упоминается о сокровищах, которые замыкает в себе медный порог бога, посылающего стрелы, и лишь в поздней части „Одиссеи“, именно в расширении „Ностоса“ Одиссея (Од. VIII, 79 сл.), мы находим упоминание об оракуле, данном Аполлоном ахейцам в Пифоне (Дельфах). Гесиод говорит в своих подлинных произведениях об этих священных местах, но лишь позднейшие поддельватели приписывали ему „прорицательную поэзию“ (ἔπη μαντικῆ). В последующее время под влиянием жречества Дельф и развившегося в VI веке тайного культа орфиков появилась значительная литература мистических поэм, написанных в эпическом размере.

Сюда принадлежат, прежде всего, изречения оракулов (χρησμοί), которые с VI века становились более многочисленными и более искусственными; до нас они сохранились только в случайных ссылках на них у историков и грамматиков.“

IGL u red. Soboljevskog . . .
str. 181

„5. Пародии на героический эпос.

Сатирические произведения также приписывались Гомеру. Древ-

GGL² Christ
S. 94

„Die religiösen ἔπη.

Den epischen Hexameter und den home ischen Dialekt eigneten sich die Orakel und Priester um so eher an, als sich schon die hieratische Poesie vor Homer des Hexameters bedient hatte. Das Orakelwesen und der Geheimkult der Sühnungen kam erst nach dem 8 Jahrhundert auf; in der Ilias wird nur einmal und zwar in dem jungen Gesang der Presbeia I 404 der Schätze gedacht, welche die ehernen Schwelle des pfeilentsendenden Gottes einschließen, und erst in der Erweiterung des Nostos, Od. 9 79 f., hören wir von einem Orakel, das Apoll in der heiligen Pytho den Achäern gab. Hesiod selbst spricht in seinen echten Werken wohl von jener heiligen Stätte, aber erst die späteren Fälscher legten ihm auch ἔπη μαντικῆ bei. In den nachfolgenden Zeiten entwickelte sich unter dem Einfluß der Priesterschaft von Delphi und des im 6. Jahrh. um sich greifenden Geheimkultus der Orphiker eine erhebliche Litteratur von mystischen Gedichten in epischem Versmaß.

Dahin gehören vor allem die Orakelsprüche (χρησμοί) von Delphi, die seit dem 6. Jahrh. mit dem steigenden politischen Einfluß der delphischen Priesterschaft zahlreicher und kunstvoller wurden; erhalten sind uns solche nur durch gelegentliche Anführungen bei Historikern und Grammatikern.“

GGL² Christ
S. 64—5

„Auch Spottgedichte wurden dem Homer beigelegt. Das berühmteste

нейшей сатирической поэмой является „Маргит“ (название дано по герою пьесы, нескладному болвану, который „много знал, но все плохо“). По сохранившемуся вступлению можно судить о том, что действие разыгрывалось в Колофоне, что дало повод самого Гомера считать колофонцем. Гомеру приписывал эту поэму еще Архилох (по схолиям Евстратия к „Никомаховой этике“ Аристотеля, VI, 7). Этого предания держались без колебания Платон и Аристотель. Последний ставит „Маргит“ рядом с „Илиадой“ и „Одиссеей“, возводя к ней комедию, так же как он возводил трагедию к героическим поэмам. К комедии подходили, во всяком случае, многие места „Маргита“. Позднее у древних появились сомнения, при чем „Маргита“, как и „Одиссею“, считали созданием Гомера в зрелом возрасте (Дион. Хрисостом, 53, p. 275 ч). Только источник Свида делает автором карийца Пигрета из Галикарнасса, брата Артемисии. Это, вероятно, надо понимать так, что Пигрет вставлял только ямбические эподы, так как есть сведения и о том, что он потешался, вставляя в Гомера пентаметры.“

Treći primer — a njihov se broj, kad bi to dopuštao prostor i zahtevala potreba, lako da povećati; na pr.: § 1. Genealogические поэмы, стр. 176 = *Christ* S. 89 (Genealogisches Epos); Аристей, 177 = *Christ* 92 (Aristeas); Батрахомомахия, 182 = *Christ* 65 (Βατραχομομαχία) — još je najkomičniji: tu je plagijator uhvaćen in flagranti. Da vidimo najpre kolaciju:

IGL u red. Soboljevskog . . .
str. 179

„Паниасид из Галикарнасса, дядя или двоюродный брат историка Геродота, который, по свидетельству Климента Александрийского (Stromata VII, 266), нашел в 460 г. смерть в боях за освобождение своего родного города от тирана Лигдамиса, пробудил эпическую поэзию к новой жизни. Своей славой он обязан „Гераклее“ в четырнадцать книг (9000 стихов), в которую он вплет и „Взятие Эхалии“.“

und älteste war der Margites, so benannt nach dem Held des Stückes, einem linkischen Tölpel, der trefflich durch den Vers gezeichnet wird:

πολλ' ἰπίστατο ἔργα,
κακῶς δ' ἰπίστατο πάντα.

Das Gedicht spielte nach dem erhaltenen Eingang in Kolophon und gab Anlaß den Homer selbst zu einem Kolophonier zu machen. Denn dem Homer schrieb dasselbe schon Archilochos⁴⁾ zu, und an dieser Ueberlieferung hielten ohne Bedenken Platon und Aristoteles fest. Der letztere stellt dasselbe sogar neben Ilias und Odyssee, indem er von ihm die Komödie, wie von jenen die Tragödie ableitet⁵⁾. Erst später kamen Zweifel; man half sich aber mit Ausflüchten, indem man den Margites, wie die Odyssee, von Homer im gereiften Alter gedichtet sein ließ.¹⁾ Nur der Gewährsmann des Suidas macht den Karer Pigres aus Halikarnass, den Bruder der Artemisia, zum Verfasser. Das ist aber wahrscheinlich so zu deuten, daß Pigres nur die iambischen Epoden einlegte, wie er sich in ähnlicher Weise den Spaß machte, den Homer durch eingelegte Pentameter zu interpolieren . . .“

GGL² Christ
S. 93

„Panyassis aus Halikarnass, Oheim oder Vetter des Historikers Herodot, der in den Freiheitskämpfen seiner Vaterstadt durch den Tyrannen Lygdamis den Tod fand,⁷⁾ erweckte die epische Poesie wieder zu neuem Leben. Seine Berühmtheit verdankte er der Herakleia in 14 B., in welche er des Kreophylos Οἰχαλίας ἀλωσις verflocht.“⁸⁾

7) Clem. Alex. strom. VI, p. 266.

4) Nach Eustratios zu Arist. Eth. Nic. VI, 7.

5) . . . Für die Komödie paßten allerdings viele Stellen des Gedichtes . . .

1) Dio Chrys. or. 53 p. 275 R.

Kao što se dakle vidi, u nemačkom tekstu štamparskom greškom figuriraju dve fusnote 7). Plagijator je tako brzo i površno „radio“, da to nije primetio: on je mislio da se fusnota odnosi na prvu sedmicu na koju je naišao, i, dosledan tome da Kristove fusnote unosi u svoj glavni tekst, napisao je: „Paniasid . . . , koji je po svedočanstvu Klementa iz Aleksandrije (Stromata VII, 266) [stamp. greška mesto VI, 266] našao smrt u borbama za oslobođenje svoga rodnog grada od tiranina Ligdamisa . . .“ On uopšte nije proveravao izvore! Avaj, slučaj je hteo da se fusnota odnosi na onu drugu sedmicu, u potvrdu toga da je Paniasid u svojoj Herakliji upotrebio Kreofilovo Zauzeće Ojhalije, o čemu je zaista reč kod Klementa Aleksandrijskog Strom. VI c. II s. 25 ed. *W. Dindorf*, Oxonii 1869, vol. III p. 147! I tako je zbog jedne glupe štamparske greške štampara - Nemca propao pokušaj da se dâ „pristupačno izlaganje, neprenatpano detaljima i pojedinačnim hipotezama (kao što je to obično slučaj u zapadnoevropskim delima takvog tipa)“.

Iz predgovora na str. 8 doznajemo da greh za ovaj plagijat pada na dušu *† S. P. Sestakova*, dop. člana AN SSSR. Ali odgovornost i izvesna ružna senka pada i na redakcioni kolegij, sastavljen od akademika *† M. M. Pokrovskog*, dopisnog člana AN SSSR *S. I. Soboljevskog*, prof. *S. I. Radciga*, prof. *Z. G. Grinberga*, docenata *F. A. Petrovskog* i *B. V. Gornunga*, koji, eto, nisu primetili da je čitavo jedno poglavlje prepisano iz — azbuke njihovog predmeta, iz Krista!

M. Marković, Beograd

W. BRANDENSTEIN: *Atlantis, Größe und Untergang eines geheimnisvollen Inselreiches*. Wien, Gerold & Co. 1951, 105 str. i 9 slika u tekstu.

Skoro su dva i po milenija prošla, otkako je Platon u dijalozima *Timej* i *Kritija* iznio priču o Atlantidi. To je najiscrpniji antički opis tajanstvenog otoka, života na njemu i njegovih stanovnika.

U *Timeju* p. 24 E—25 D Platon je dao samo sumaran pregled položaja, organizacije i propasti Atlantide. U *Kritiji* je naprotiv navedeno, zašto se u priči o Atlantidi upotrebljavaju grčka imena (p. 113 AB); detaljno je opisano, kako je Posidon dobio Atlantidu pod svoju vlast i koji su bili kraljevi Atlantide (p. 113 C—114 D); opisuje se rudno blago, fauna i flora na otoku (p. 114 E—115 B); topografija i građevine glavnoga grada (p. 115 C—116 C); kraljevska palača, Posidonov hram, izvori, druge razne građevine (p. 116 C—117 E); fizička geografija te vojnička i politička organizacija zemlje (p. 118 A—119 D); ceremonijal žrtvovanja, zakletve i suđenja kraljeva (p. 119 D—120 D); napokon je opisana moralna dekadansa stanovnika i odluka Zeusa, da ih kazni (p. 120 D do kraja dijaloga). Katastrofa Atlantide, o kojoj se govori u *Timeju* p. 25 D, nije opisana u *Kritiji*, jer je dijalog nedovršen.

Poslije Platona već je u antiki raznoliko komentirana priča o Atlantidi. Aristotel ju je smatrao izmišljotinom, a Krantor, prvi komentator Platona, kao živu istinu. Posidonije, čini se, držaše, da se Platonova priča bazira na historijskim i fizičkogeografskim činjenicama. Većina Aleksandrinaca smatrala je priču alegorijom, premda je verovala u postojanje samoga otoka Atlantide.

Kolumbovi suvremenici te španjolski i njemački pisci 16. i 17. v. držali su priču o Atlantidi istinitom, a pomišljali su na otoke Atlantskog oceana, često i na Ameriku.

U novije su doba neki smatrali Platonovu priču više ili manje izmišljenom. Drugi su nastojali poći putem, kojim je možda već Posidonije krenuo: jednim su dijelom ukazivali na upotrebu historijskih ili mitoloških činjenica u stvaranju priče, a drugim su upozoravali na sjećanja i saznanja geološkoga karaktera.

Azorsko i Kanarsko otočje, Sv. Helena i Ascension, dapače Škandnavski poluotok, pa blizina ušća rijeke Guadalquivir u južnoj Španiji: